

TA'LIM JARAYONIDA KOUCHING TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI VA SAMARADORLIGI

Qadiri Abdul Mosawir

Xalqaro Nordic Universiteti

2- bosqich magistranti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15089080>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 15-Mart 2025 yil

Ma'qullandi: 20- Mart 2025 yil

Nashr qilindi: 26- Mart 2025 yil

KEY WORDS

Kouching texnologiyalari, innovatsion yondashuv, ta'lim jarayoni, pedagogik kompetensiyalar, o'quvchilar motivatsiyasi, ta'lim samaradorligi, shaxsiy rivojlanish, zamonaviy ta'lim metodlari, elektron ta'lim, talabalarning mustaqil fikrlashi, ta'lim modernizatsiyasi, pedagogik hamkorlik.

ABSTRACT

Maqolada pedagogik jarayonda kouching texnologiyalaridan foydalanishning samaradorligi tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimining innovatsion rivojlanishi sharoitida pedagog va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar yangi mazmun kasb etmoqda. Kouching texnologiyasi talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy yondashuvi va muammolarni hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiluvchi metod sifatida qaraladi. Maqolada individual, jamoaviy va tashkiliy kouching turlari hamda ularning ta'lim jarayonidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, an'anaviy va elektron ta'lim formatlarida kouching texnologiyasining pedagog kompetensiyalarini kengaytirish va ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Kouching texnologiyasini ta'lim tizimidagi barcha ishtirokchilar o'rtasidagi o'zaro hamkorlikni takomillashtirish vositasi sifatida baholanadi.

Zamonaviy ta'lim tizimi global o'zgarishlar, texnologik taraqqiyot va jamiyat ehtiyojlariga mos ravishda yangilanib borishni talab qiladi. Ta'lim jarayonida samaradorlikni oshirish, talabalarning mustaqil fikrlashi, ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish hamda ularni real hayot sharoitlariga moslashishga tayyorlash dolzarb masalalardan biri hisoblanadi. Shu bois, innovatsion yondashuvlarni joriy etish orqali ta'lim oluvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida kouching texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchi va talaba o'rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash, ularni aniq maqsadlarga yo'naltirish va shaxsiy salohiyatni to'liq ro'yobga chiqarishning samarali vositalaridan biri sifatida e'tirof etilmoqda. Kouching texnologiyalari nafaqat o'quv jarayonining sifatini oshirish, balki ta'lim oluvchilarning mustaqil ta'lim olish ko'nikmalarini rivojlantirish, o'z oldiga aniq maqsad qo'yish va ularga erishish bo'yicha motivatsiyasini kuchaytirishga xizmat qiladi [2].

2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108-sonli Prezident farmoni - "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" - ilm-fan va innovatsiyalarni rivojlantirishni ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilaydi. Ushbu hujjatga muvofiq, oliy

ta'lim tizimida zamonaviy o'qitish metodlarini joriy etish, talabalarning mustaqil izlanish olib borish imkoniyatlarini kengaytirish hamda ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo'llab-quvvatlash kabi ustivor vazifalar belgilangan [1].

Pedagogik jarayonning samaradorligini oshirish, ta'lim mazmunini yangilash va talabalar shaxsiy rivojlanishiga ko'maklashish bugungi kun ta'lim strategiyalarining ustivor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. So'nggi yillarda innovatsion yondashuvlar orasida kouching texnologiyasi ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishda muhim vosita sifatida qaralmoqda [3].

Zamonaviy ta'lim tizimi pedagoglarning professional mahoratini doimiy ravishda oshirishni talab qilmoqda. Bunday o'zgarishlarni amalga oshirishda innovatsion raqamli texnologiyalar, zamonaviy ta'lim shakllari va o'qitish metodlarini joriy etish muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlarga ko'ra, ta'lim shakllari va texnologiyalarining takomillashtirilishi pedagoglarning kasbiy faoliyatiga bo'lgan yuqori motivatsiyasini rivojlantirish vositasi sifatida xizmat qiladi [4].

Metodologiya

Ushbu maqolada ta'lim jarayonida kouching texnologiyalaridan foydalanishning innovatsion yondashuvlari va samaradorligini o'rganish uchun turli ilmiy-uslubiy tahlil usullari qo'llanildi. Tadqiqotning metodologik asosi kuzatish va tizimli tahlil metodiga asoslangan bo'lib, bu kouching texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi o'rnini aniqlash va ularning mohiyatini tushuntirishga xizmat qildi. Shuningdek, jarayon yondashuvi kouching texnologiyalarini ta'lim amaliyotiga joriy etishda uchraydigan asosiy muammolarni aniqlashga yordam berdi. Qiyosiy tahlil va sintez usuli kouching texnologiyalarini joriy etishda ta'lim muassasalarining tajribalarini o'rganish va ularning samaradorligini tahlil qilishda qo'llanildi. Funktsional-tizimli yondashuv kouching texnologiyalarining rivojlanish jarayonini tizimli o'rganish hamda mavjud tendensiyalarni umumlashtirish uchun ishlatildi. Shu bilan birga, tadqiqot natijalarini vizual tarzda aks ettirish va kouching texnologiyalarining samaradorligini aniq ko'rsatish uchun grafik va jadvalli tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqotning axborot bazasi sifatida kouching texnologiyalari bo'yicha olib borilgan ilmiy ishlar, ilg'or pedagogik tajribalar va ta'lim amaliyotida innovatsion usullarni qo'llash bo'yicha ilgari o'tkazilgan tadqiqotlar tahlil qilindi. Ushbu metodologik yondashuv kouching texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi samaradorligini har tomonlama o'rganish imkonini berdi.

Kouching texnologiyalarining ta'lim amaliyotiga joriy etilishi zamonaviy pedagoglar uchun sifat jihatidan yangi chaqiriq hisoblanadi. Bu innovatsion texnologiya hali yetarlicha o'rganilmagan va real ta'lim sharoitlariga to'liq moslashtirilmagan bo'lsa-da, hozirgi davrda uning ahamiyati juda dolzarb ekanligi ta'kidlanishi lozim. Shu bilan birga, ta'lim jarayoniga kouchingni joriy etish muammosi ikki tomonlama xarakterga ega: bir tomondan, u o'qituvchilarning shaxsiy va kasbiy rivojlanishini talab qiladi, ikkinchi tomondan esa, ta'lim oluvchilarning o'quv jarayonidagi yangi metodlarni to'g'ri qabul qilishini ta'minlashi zarur. Ta'lim jarayonining intensivlashuvi doirasida har bir ishtirokchining intellektual salohiyatidan samarali foydalanish orqali ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Ta'lim oluvchilarning yangi bilimlarni egallashga bo'lgan ishtiyoqini rag'batlantirish uchun moslashuvchan, qulay va erkin rivojlanish sharoitlarini yaratish zarur. Kouching texnologiyalarining kutilgan natijalarni berishi quyidagi shartlarga bog'liq: (1) ta'lim jarayoni ishtirokchilarining o'zgarishga bo'lgan shaxsiy istagi va tayyorgarligi; (2) shaxsiy

imkoniyatlarni qo'yilgan maqsadlarga muvofiqlashtirish; (3) tashqi va ichki to'siqlarni tezkor bartaraf etish; (4) o'zgarishlar natijasida yuzaga keladigan oqibatlarni to'g'ri anglash. Shu bilan birga, kouching texnikalari majburlash usulidan butunlay voz kechadi, chunki aynan shu tamoyil kouching konsepsiyasining asosiy mohiyatini tashkil etadi. Shu nuqtai nazardan, kouchingning asosiy konseptual asoslarini ko'rib chiqish lozim.

Zamonaviy ta'lim amaliyotida kouching texnologiyalarini qo'llash bir nechta usullarni o'z ichiga oladi, jumladan: (1) keys-metodi, (2) emotsional stimulyatsiya metodi, (3) muhokama metodi, (4) mozaika metodi, (5) nuqtai nazarni o'zgartirish metodi va (6) loyiha metodi. Ushbu har bir metod ta'lim oluvchilarning shaxsiy qobiliyatlari, bilim va ko'nikmalarini to'liq ro'yobga chiqarish imkonini beradi. Shu bilan birga, kouching an'anaviy o'qitish shakllarining asta-sekin o'zgarishiga olib keladi. U ta'lim oluvchilarning motivatsiyasini oshirish, ularni muammoli masalalarni mustaqil o'rganishga va shaxsiy ish rejalashtirish ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirish orqali faollashtirishga xizmat qiladi.

Biroq, kouching texnologiyalarini ta'lim amaliyotiga joriy etish har doim ham ijobiy qabul qilinavermaydi. Bu esa ushbu jarayonda qator muammolar mavjudligini ko'rsatadi. Rasmda ko'rsatilganidek, ta'lim amaliyotida kouching texnologiyalarini joriy etishning asosiy muammolari asosan o'qituvchilarga bog'liq bo'lib, ular innovatsion o'qitish usullarini to'liq tushunmasligi va mavjud stereotiplardan voz kechishga tayyor emasligi bilan izohlanadi.

Boshqa tomondan, ta'lim oluvchilar esa o'quv jarayonining yangi sifat standartlarini joriy etishga tayyor bo'lib, kouchingni ta'lim jarayonida qo'llash usuli sifatida ijobiy qabul qiladilar. Chunki bu usul shaxslararo muloqotdagi to'siqlarni yengib o'tishga, stereotipik fikrlashni kamaytirishga, ijodiy tafakkurni faollashtirishga, muammolarni nostandart yondashuvlar orqali hal qilishga hamda yuqori natijalarga tezkor erishishga yordam beradi.

Shubhasiz, ta'lim amaliyotida kouching texnologiyalarini kengroq joriy etish zarur va ushbu jarayonni ta'lim tizimiga samarali integratsiya qilish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilishi lozim. Bu esa ta'lim sifatini oshirish va uni zamonaviy standartlarga moslashtirishga xizmat qiladi [5].

Natijalar

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ta'lim amaliyotiga kouching texnologiyalarini joriy etish ta'lim tizimini modernizatsiya qilish va barcha bosqichlarda ta'lim xizmatlari sifatini oshirishga xizmat qiladi. Kouching innovatsion pedagogik texnologiya sifatida nazariy bilimlarni egallash va amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni birgalikda ta'minlaydi. Bu usul ta'lim oluvchilarning shaxsiy rivojlanish tamoyillarini hayotga tatbiq etish, o'z oldiga aniq maqsad qo'yish va ularga erishish jarayonini samarali tashkil etishga yordam beradi. Kouching texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi ijobiy jihatlari quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- ta'lim oluvchilarning o'qishga bo'lgan motivatsiyasini oshirish;
- mustaqil o'qish va o'zlashtirish ko'nikmalarini shakllantirish;
- baholash va o'z-o'zini baholash qobiliyatlarini rivojlantirish;
- maqsad qo'yish, rejalashtirish, tashkil etish va amalga oshirish ko'nikmalarini shakllantirish.

Umuman olganda, kouching texnologiyalarini ta'lim jarayoniga integratsiya qilish ta'lim oluvchilarning o'quv jarayoniga jalb qilinishini kuchaytirib, ularning shaxsiy va kasbiy rivojlanishiga samarali ta'sir ko'rsatadi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kouching texnologiyalari zamonaviy ta'lim jarayonining sifatini oshirishga xizmat qiluvchi innovatsion, ammo yetarlicha o'rganilmagan vosita hisoblanadi. Ushbu texnologiya pedagoglarning kasbiy rivojlanishi bilan birga, ta'lim oluvchilarning o'zini anglash, tanqidiy fikrlash va ijtimoiylashuv jarayonlarini qo'llab-quvvatlaydi. Zamonaviy ta'limda eng samarali kouching metodlari sifatida keys, emotsional stimulyatsiya, muhokama, mozaika, nuqtai nazarni o'zgartirish va loyiha usullari qo'llaniladi. Biroq, ba'zi pedagoglarning an'anaviy o'qitish yondashuvlaridan voz kechishga tayyor emasligi va raqamli savodxonlik darajasining pastligi kouching texnologiyalarini keng joriy etishda to'siq bo'lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi PF – 6108-son "O'zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi Farmoni.
2. Шибаршина О.Ю. Социальный институт высшего профессионального образования и его значения в процессе социализации личности // Актуальные проблемы среднего и высшего профессионального образования. – Рязань: Рязанский государственный медицинский университет имени академика И.П. Павлова, 2016. – С. 160–164.
3. Rogers J. Coaching Skills: The Definitive Guide to Being a Coach. – 4th ed. – Open University Press, 2016.
4. Klemyashova E.M., Savotina N.A. (2019). Preparing Teachers for the Implementation of Education Technologies in Contemporary Educational Practice. In R. Valeeva (Ed.), Teacher Education – IFTE 2018. European Proceedings of Social and Behavioural Sciences (vol. 45, pp. 865–873).
5. Zelenin, V., Andrushchenko, T., Mymryk, M., Oleksiienko, O., & Vashchenko, K. (2023). Introduction of Coaching Technologies Into Educational Practice. Journal of Higher Education Theory and Practice, 23(2), 154–160.
6. Islamova F. БАДИЙ ТАЪЛИМДА БЎЛАЖАК ЎҚИТУВЧИНИ ТАЙЁРЛАШДА КАСБИЙ ЭТИКА ВА ПРОФЕССИОНАЛ МАСЪУЛИЯТ ҲИССИНИ ТАРБИЯЛАШ МУАММОЛАРИ //Nordic_Press. – 2024. – Т. 3. – №. 0003.
7. Musayeva, S. I. (2023). PRINCIPLES OF DEVELOPMENT OF CADETS'INTERCULTURAL COMMUNICATION COMPETENCE THROUGH ENGLISH LANGUAGE TEACHING. PEDAGOGICAL SCIENCES AND TEACHING METHODS, 2(22), 46-50.
8. Ibrohimovna, M. S. (2019). TECHNIQUES OF IMPROVING SPEAKING IN ESP CLASSES FOR MILITARY. CONDUCT OF MODERN SCIENCE-2019, 139.
9. Habibullayevna, V. N., & Mirshadmonovna, H. Z. (2019). Intellectual growth and development of the younger generation is a demand of the time. European science, (4 (46)), 54-57.
10. Islamova, F. (2024). AMALIY SAN'AT ORQALI O 'SPIRIN YOSHDAGI O 'G 'IL BOLALALARNI MUSTAQIL HAYOTGA TAYYORLASH-KELAJAK TARAQQIYOTI SIFATIDA. Nordic_Press, 3(0003).
11. Habibullayevna, V. N., & Mirshadmonovna, H. Z. (2019). Intellectual growth and development of the younger generation is a demand of the time. European science, (4 (46)), 54-57.